

ETNOESTETIK MADANIYAT BO'LAJAK O'QITUVCHI KASBIY MADANIYATINING TARKIBIY KOMPLEMENTI SIFATIDA

Erkinjonova Guljaxon Farxodjon qizi

Qo'qon universiteti Ta'lim kafedrası o'qituvchisi,

Tayanch doktorant

ms.guljahon92@gmail.com

MAQOLA HAQIDA

Qabul qilindi: 24-iyun 2025-yil

Tasdiqlandi: 26-iyun 2025-yil

Jurnal soni: 15

Maqola raqami: 29

DOI: <https://doi.org/10.54613/ku.v15i.1209>

KALIT SO'ZLAR/ КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА/

KEYWORDS

bo'lajak o'qituvchi, etnoestetik madaniyat, kasbiy madaniyat, milliy qadriyatlar, estetik idrok, pedagogik faoliyat, integratsiya, san'at va xalq ijodi, etnik komponent, estetik tarbiya

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada etnoestetik madaniyat tushunchasining mohiyati, uning tarkibiy tuzilmasi va bo'lajak o'qituvchi kasbiy madaniyatidagi o'rni ilmiy-nazariy jihatdan yoritilgan. Etnik va estetik qadriyatlarning uyg'unligi orqali shakllanadigan etnoestetik madaniyat pedagog shaxsining milliy madaniyatga daxldorligi, san'at va xalq ijodi elementlarini o'quv-tarbiyaviy faoliyatga integratsiyalash qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Universitet ta'limi jarayonida etnoestetik ta'lim va tarbiyaning uzviy birligi orqali bo'lajak o'qituvchilarda estetik idrok, badiiy-estetik tafakkur va ijodiy yondashuv shakllantiriladi. Tadqiqotda O'zbekistonlik pedagog olimlarning konseptual qarashlari tahlil qilinib, etnoestetik madaniyatning kasbiy-pedagogik tayyorgarlikdagi ahamiyati asoslab berilgan.

Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimi jamiyatning madaniy va axloqiy taraqqiyotida muhim o'rin tutuvchi pedagog shaxsini har tomonlama tayyorlashni talab qilmoqda. Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy shakllanishi jarayonida faqatgina fanlararo bilimlar majmuini egallash emas, balki ularning shaxsiy-estetik didi, madaniy ong darajasi, milliy qadriyatlarga bo'lgan daxldorlik hissi va madaniyatga nisbatan mas'uliyatli munosabati ham muhim ahamiyat kasb etadi. Bu jihatlar esa o'z navbatida pedagog shaxsida etnoestetik madaniyatning shakllanishini dolzarb muammoga aylantiradi. Etnoestetik madaniyat deganda shaxsning milliy madaniyatga asoslangan estetik idroki, san'at va xalq ijodiga bo'lgan didi, milliy qadriyatlarni qadrlash va ularni amaliy faoliyatda ifoda etish qobiliyati tushuniladi. Ushbu madaniyat pedagogning kasbiy madaniyatida muhim o'rin tutuvchi tarkibiy komponent sifatida namoyon bo'lib, o'qituvchining ma'naviy-estetik qadriyatlari asosida pedagogik ta'sir doirasini kengaytiradi. Milliy va umumbashariy qadriyatlar uyg'unligi, o'ziga xos madaniy an'analarni avlodlar davomiylikda yetkazish, ta'lim-tarbiya jarayonini estetik mezonlar asosida tashkil etish bugungi o'qituvchining asosiy vazifalaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Shu sababli ham bo'lajak o'qituvchining kasbiy shakllanishida etnoestetik madaniyatni rivojlantirish masalasi o'z dolzarbligini tobora kuchaytirib bormoqda. Ayniqsa, globallashtirish va madaniyatsizlanish xavfi ortib borayotgan hozirgi davrda o'qituvchi shaxsining madaniy barqarorlikni saqlovchi, milliy ongni mustahkamlovchi, estetik tarbiyani shakllantiruvchi asosiy kuch sifatida tayyorlanishi zarur. Bu esa o'z navbatida oliy pedagogik ta'lim tizimida etnoestetik madaniyatni mustahkamlovchi pedagogik yondashuvlarni shakllantirish va joriy etishni taqozo etadi

Adabiyotlar tahlili. Etnoestetik madaniyat masalasi so'nggi yillarda pedagogik tadqiqotlarda alohida ilmiy yo'nalish sifatida shakllanib bormoqda. Mazkur tushuncha turli fanlar — pedagogika, madaniyatshunoslik, falsafa, estetika, sotsiologiya va psixologiya sohalarida turlicha talqin etilgan bo'lib, bu uning ko'p qirrali va murakkab tuzilishga ega ekanini ko'rsatadi. Pedagogik nuqtayi nazardan, etnoestetik madaniyat shaxsning milliy va estetik qadriyatlarga asoslangan dunyoqarashini, ijodiy faoliyatga layoqatini, madaniy identitetini aks ettiruvchi muhim sifatlar tizimi sifatida qaraladi.

Bekmurodova, M. T. ta'kidlaganidek, milliy qadriyatlar asosida pedagogik madaniyatni rivojlantirish, ayniqsa o'qituvchi shaxsining etnoestetik dunyoqarashini shakllantirishda muhim omildir

Estetik madaniyatga oid yondashuvlarda esa G. Gegel, V.V. Rozanov kabi mutafakkirlar estetik madaniyatni insoniy faoliyatdagi "go'zallik", "badiiy ifoda" va "ijodiy ong" tushunchalari bilan uyg'un holda talqin qilgan. Estetik madaniyat shaxsning san'at, tabiat va jamiyatga nisbatan estetik idroki va baholash qobiliyatini shakllantiradi. Biroq ko'plab adabiyotlarda etnik va estetik tushunchalar alohida tahlil

qilinib, ularning integratsiyasi — ayniqsa, pedagog shaxsida — yetarli darajada yoritilmagan.

O'zbekistonlik tadqiqotchilar ta'kidlaganidek, pedagogning etnoestetik madaniyati milliy qadriyatlar, xalq ijodi, urf-odatlar, san'at vositalari orqali shakllanadi. M.G'ulomov o'qituvchining badiiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish orqali etnoestetik madaniyatni mustahkamlash zarurligini ta'kidlaydi. A. Munavvarov pedagogning estetik madaniyatini uning nutqi, tashqi qiyofasi, muomala madaniyati va ijodkorlik faoliyati orqali namoyon bo'lishi kerakligini aytadi. Shuningdek, M. Tojiyev pedagogning umumiy madaniy darajasi aynan milliy san'at va estetik qadriyatlarga asoslangan faoliyat bilan belgilanadi degan fikrni ilgari suradi

Tahlillardan ma'lum bo'ladi, mavjud tadqiqotlarning ko'pchiligi etnik yoki estetik jihatlar bilan cheklanib, ularning sintezini — ayniqsa, kasbiy madaniyat doirasida — yetarli darajada ochib bermaydi. Ko'p hollarda bu tushunchalar faqat nazariy yondashuvlarda ifodalanadi, lekin ularni pedagogik jarayonga integratsiyalashning uslubiy modellari ishlab chiqishga e'tibor yetishmaydi. Bu esa aynan bo'lajak o'qituvchi shaxsida etnoestetik madaniyatni kasbiy madaniyatning tarkibiy qismi sifatida ilmiy asoslash zaruratini yuzaga keltiradi.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqotda bo'lajak o'qituvchi shaxsining etnoestetik madaniyatini kasbiy madaniyatning tarkibiy qismi sifatida asoslash va uni shakllantirish yo'llarini aniqlash maqsadida ilmiy-nazariy, diagnostik, kuzatuv, suhbat va tajriba-sinov metodlari kompleks holda qo'llanildi.

Tadqiqotning birinchi bosqichida ilmiy-nazariy tahlil metodi orqali pedagogika, estetika, madaniyatshunoslik va xalq pedagogikasi sohalariga oid manbalar tahlil qilinib, "etnik madaniyat", "estetik madaniyat", "etnoestetik madaniyat" tushunchalarining mazmuni aniqlashtirildi. Shuningdek, mahalliy va xorijiy olimlarning qarashlari tahlil qilinib, mavjud ilmiy qarashlar tahlili asosida mavzuning nazariy bazasi ishlab chiqildi.

Keyingi bosqichda Qo'qon universitetida tahsil olayotgan boshlang'ich ta'lim yo'nalishi —4-kurs talabalari orasida diagnostik test va so'rovnoma o'tkazildi. So'rovnoma orqali talabalar tomonidan milliy estetik qadriyatlarga bo'lgan munosabat, san'at vositalaridan foydalanish darajasi, xalq og'zaki ijodiga qiziqish, madaniy faoliyatga daxldorlik, o'zining etnik identitetini anglashi kabi jihatlar baholandi. Test savollari esa talabalar estetik tafakkuri, didi va etnik madaniyatga oid bilimlarini o'lchashga qaratildi.

Suhbat (intervyu) metodi asosida 20 nafar talabaga yarim ochiq savollar orqali ularning milliy san'at, urf-odat va an'analarga shaxsiy munosabati, ta'lim jarayonida bu elementlardan foydalanishga tayyorgarligi va kasbiy faoliyatda qo'llash niyati yuzasidan mulohazalari olindi.

Kuzatuv metodi orqali amaliy mashg'ulotlar jarayonida talabalar o'z faoliyatida estetik ko'nikmalarni qanday namoyon etayotgani (nutq madaniyati, tashqi ko'rinish, badiiy did, milliy motivlardan foydalanish) baholandi. Bu kuzatuv uchun maxsus mezonli baholash jadvali ishlab chiqildi. Natijalar sifatli (kontekstual) tahlil qilinib, har bir metod asosida talabalar estetik-madaniy o'sish darajasi, milliy qadriyatlarga daxldorlik holati va pedagogik yondashuvlar bilan bog'lanish darajasi aniqlandi. Bu esa etnoestetik madaniyatni kasbiy madaniyatning asosiy komponenti sifatida amaliy jihatdan asoslash imkonini berdi.

Tadqiqot natijalari. Tadqiqot davomida aniqlanganidek, talabalar etnoestetik madaniyatning mazmuniy komponentlarini bilishlari mumkin, biroq ularning amaliy ifodasida individual tafvotlar mavjud. Bu esa mazkur madaniyatni shakllantirishda faqat nazariy bilimlar emas, balki estetik faoliyat va estetik muhit bilan o'zaro ta'sir muhim o'rin tutishini ko'rsatadi. Shuningdek, olingan natijalar G'arb va Sharq pedagogikasida estetik tarbiya jarayonining yondashuvlari o'rtasida farqlar borligini ko'rsatadi. Xususan, O'zbekiston sharoitida milliy qadriyatlarga asoslangan estetik tarbiya shakllari yanada chuqurroq o'rganilishi, ularni kasbiy tayyorgarlik jarayoniga integratsiyalash zarurligi aniqlanmoqda. Bu esa pedagogik ta'limda etnoestetik madaniyatni rivojlantirishning dolzarbligini isbotlaydi.

Tadqiqot doirasida bo'lajak o'qituvchilarning etnoestetik madaniyatga oid bilim, tushuncha va yondashuv darajasini aniqlash

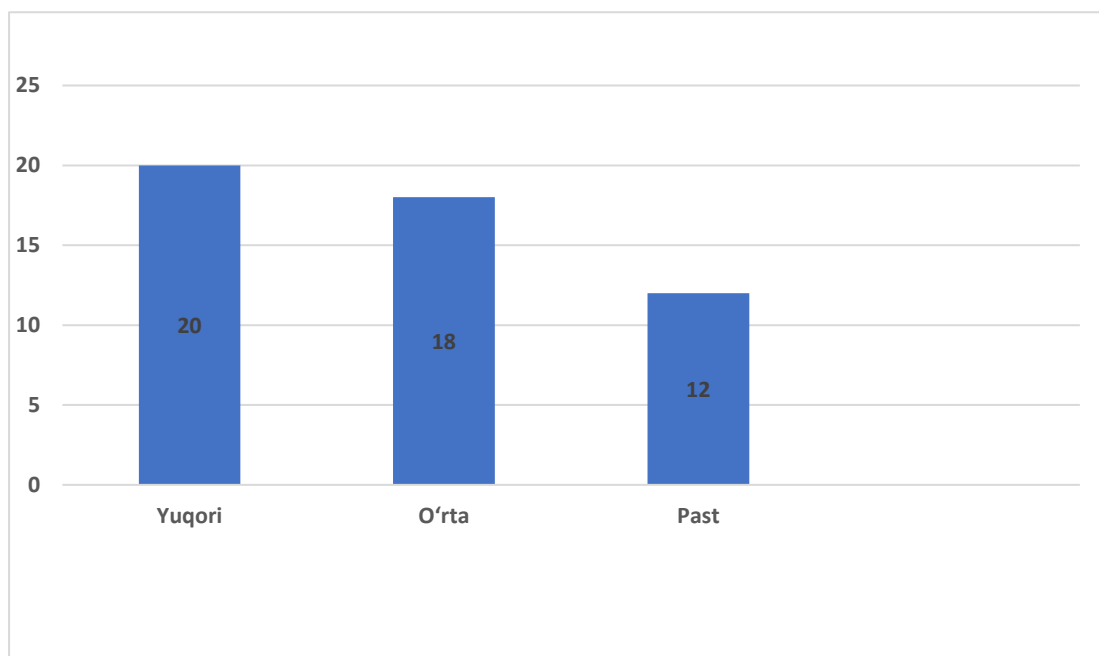
maqsadida diagnostik test o'tkazildi. Test 10 ta savoldan iborat bo'lib, unda milliy san'at, estetik qarashlar, xalq og'zaki ijodi, urf-odatlar va ularni pedagogik faoliyatda qo'llash bilan bog'liq bilimlar baholandi. Umumiy hisobda 50 nafar talaba ishtirok etdi.

Test natijalari tahlili quyidagicha guruhlandi:

"Yuqori daraja" – 20 nafar (40%) talaba mazkur toifadagi bilimlarni yetarli darajada egallagani, milliy estetik qadriyatlarni yaxshi bilishi, dars jarayonida ularni qo'llay olishini ko'rsatdi. Bu guruhdagi talabalar xalq ijodi, estetik me'yorlar va urf-odatlar bo'yicha mustahkam bilimga ega ekani aniqlangan.

"O'rta daraja" – 18 nafar (36%) talaba asosiy tushunchalarni bilishi, biroq ularni amaliy faoliyatda qanday qo'llash bo'yicha aniq strategiyalarga ega emasligi kuzatildi. Bu guruhda etnoestetik bilimlar mavjud bo'lsa-da, uni kasbiy faoliyatga integratsiya qilishda muayyan qiyinchiliklar borligi sezildi.

"Past daraja" – 12 nafar (24%) talaba test savollariga javob berishda qiyinchilikka duch kelgani, milliy estetik qarashlarga oid tushunchalari yuzaki ekani, bu sohada yetarlicha tayyorgarlik yo'qligini ko'rsatdi. Bu guruh vakillari o'z milliy madaniyati bilan kam tanish bo'lishi, hamda uni ta'lim jarayoniga kiritish zaruratini yetarli darajada anglab yetmaganini ko'rsatmoqda.

1-rasm. Etnoestetik madaniyatga oid diagnostik ko'rsatkichlar tahlili

Diagnostik tahlil natijalari ta'lim jarayonida etnoestetik madaniyatni shakllantirishga qaratilgan maxsus metodik ishlar, integratsiyalashgan darslar va amaliy mashg'ulotlarga ehtiyoj mavjudligini ochiqsladi. Bu esa bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy madaniyatida etnoestetik komponentni chuqurlashtirish, milliy madaniyat va estetik qadriyatlarni ta'lim mazmuniga tizimli kiritish zarurligini anglatadi.

Tadqiqot doirasida bo'lajak o'qituvchilarning etnoestetik madaniyatga bo'lgan munosabati, milliy qadriyatlarni anglash darajasi va kasbiy faoliyatda ularni qo'llashga tayyorlik holatini aniqlash maqsadida so'rovnomatashkil etildi. So'rovnoma Qo'qon universitetining pedagogika yo'nalishida tahsil olayotgan 50 nafar talaba ishtirok etdi. Savollar yarim ochiq shaklda tuzilib, to'plangan javoblar tahlili asosida to'rtta muhim ko'rsatkich bo'yicha umimlashtirilgan natijalarga erishildi.

So'rovnomat natijalari quyidagicha:

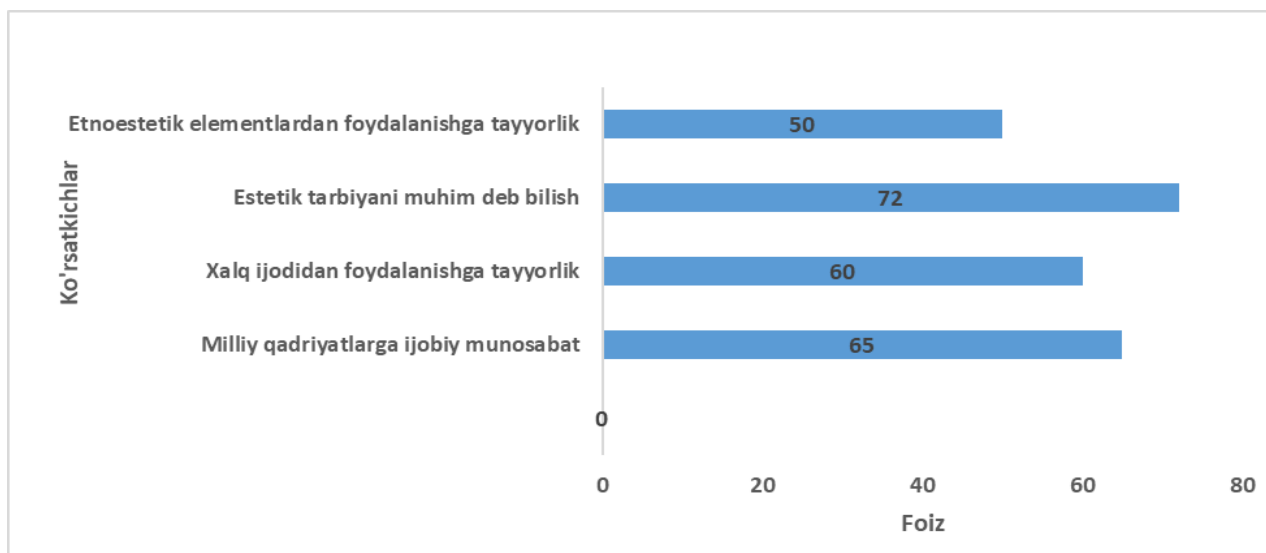
Milliy qadriyatlarga ijobiy munosabat – 65% talaba o'z xalqining estetik qadriyatlarini qadrlashini va bu qadriyatlarning tarbiyaviy

ahamiyatini tan olishini bildirdi. Bu, talabalarining madaniy ongida milliy identitet unsurlarining mavjudligini ko'rsatadi.

Xalq ijodidan foydalanishga tayyorlik – 60% ishtirokchi xalq og'zaki ijodi namunalari (ertak, maqol, matal, qo'shiqlar va h.k.) o'quv jarayonida qo'llashga tayyor ekanini bildirdi. Bu ularning ijodiy yondashuv va dars jarayonida milliylikni singdirishga intilishini anglatadi.

Estetik tarbiyani muhim deb bilish – 72% talabalar estetik tarbiya orqali o'quvchilarning didi, axloqiy qarashlari va ruhiy olamini shakllantirish mumkin, degan fikrga qo'shilishdi. Bu ko'rsatkich yuqori bo'lib, talabalarda estetik yondashuvga nisbatan chuqur tushuncha shakllanganini anglatadi.

Etnoestetik elementlardan foydalanishga tayyorlik – 50% talaba kelajakdagi pedagogik faoliyatida etnoestetik elementlarni qo'llashga tayyor ekanini bildirdi. Bu esa amaliy jihatdan ularning metodik tayyorgarligini yanada kuchaytirish zarurligini ko'rsatadi.

2-rasm. Bo'lajak o'qituvchilarning etnoestetik qadriyatlarga munosabati (so'rovnoma natijalari asosida)

Ushbu so'rovnoma natijalari bo'lajak o'qituvchilarning milliy-estetik madaniyatga bo'lgan munosabatini aniqlashga xizmat qildi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, talabalar o'z xalqining estetik qadriyatlariga ijobiy yondashadi, ammo ularni amaliyotga tatbiq etishda hali yetarli darajadagi kompetensiyalarga ega emaslar. Shuning uchun oliy pedagogik ta'lim jarayonida etnoestetik mazmundagi faoliyat turlarini ko'proq joriy qilish, milliy san'at va urf-odatlarini integratsiyalashgan shaklda o'rgatish zarur.

Tadqiqot doirasida olib borilgan amaliy kuzatuvlar bo'lajak o'qituvchilarning etnoestetik madaniyatga nisbatan individual yondashuvi, uni tushunish darajasi va kasbiy faoliyatga integratsiyalashga bo'lgan tayyorgarligi borasida muhim natijalarni yuzaga chiqardi. Kuzatuvlar davomida dars jarayonlari, amaliy

mashg'ulotlar, seminarlar, loyiha ishlari va talabalar ijodiy faoliyati sinchkovlik bilan tahlil qilindi. Aniqlanishicha, aksariyat talabalarda milliy qadriyatlarga nisbatan ijobiy munosabat mavjud bo'lib, ular xalq og'zaki ijodi, urf-odatlar va san'at namunalari qadrlaydilar. Biroq, bu qadriyatlarni o'quv jarayoniga metodik jihatdan to'g'ri kiritish, ularni ta'limiy maqsadlarga muvofiq holda integratsiyalash, estetik tarbiya vositasida o'quvchilarning ichki olamini boyitishga xizmat qiladigan faoliyat shakllarini tashkil etish borasida yetarli malaka va ko'nikmalar yetishmaydi. Kuzatuv davomida talabalar ijodiy topshiriqlarni bajarayotganda — milliy motivlarga asoslangan dramatik sahnalar, ertak teatrlashtirish, milliy musiqa bilan ishlash, xalq urf-odatlariga doir mavzularda loyiha himoya qilish kabi vazifalarda o'zini namoyon qila olishgan bo'lsa-da, bu holatlar ko'proq epizodik xarakter kasb etadi.

1-jadval.

Kuzatuv natijalari va baholash darajasi

Kuzatuv ko'rsatkichlari	Baholash darajasi (%)
Milliy qadriyatlarni qadrlash	60
Xalq og'zaki ijodiga qiziqish	75
Estetik tarbiyani integratsiya qilish	50
San'at elementlarini qo'llash	45
Ijodiy topshiriqlar sifati	55
Milliy-estetik yondashuv	50

Kuzatuv natijalari shuni ko'rsatdiki, talabalarda etnoestetik madaniyatga doir umumiy tushuncha va ijobiy hissiy munosabat mavjud, biroq bu sohada pedagogik faoliyatni amalga oshirishga doir kompetensiyalarni shakllantirish bo'yicha tizimli ta'limiy yondashuv zarur. Mazkur holat, o'z navbatida, oliy pedagogik ta'lim jarayonida milliy-estetik mazmundagi fanlar, o'quv kurslari, treninglar va amaliy mashg'ulotlar orqali bo'lajak o'qituvchilarda metodik tayyorgarlikni kuchaytirish, ularning kasbiy faoliyatida milliy madaniyat komponentlarini uyg'unlashtira oladigan darajadagi etnoestetik tafakkurni rivojlantirish zarurligini taqozo etadi.

Olib borilgan kompleks tadqiqot natijalari — diagnostik test, so'rovnoma va kuzatuv metodi orqali bo'lajak o'qituvchilarning etnoestetik madaniyatga nisbatan individual qarashlari, tayyorgarlik darajalari hamda kasbiy faoliyatda bu elementlardan foydalanish salohiyati o'rganildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, talabalarda milliy qadriyatlarga nisbatan ijobiy munosabat shakllangan bo'lib, ular estetik tarbiya, xalq ijodi va urf-odatlar bilan bog'liq bilimlarga qiziqish bildiradilar. Shu bilan birga, ularni pedagogik jarayonda metodik jihatdan to'g'ri integratsiya qilish, dars mazmuniga uyg'unlashtira olish, o'quvchilar estetik olamiga ta'sir ko'rsatish darajasida qo'llash ko'nikmalarida ayrim yetishmovchiliklar mavjud.

Diagnostik testlar talabalarining nazariy bilim darajasining o'rtacha ekanligini ko'rsatdi. So'rovnoma natijalari esa ularlarda etnoestetik madaniyatni qadrlash hissi kuchli ekanini, biroq amaliyotga tatbiq etish uchun metodik yordamga muhtojligini aniqladi. Kuzatuv tahlili esa bu holatni yana bir bor tasdiqlab, ayniqsa amaliy mashg'ulotlarda milliylikni ifodalovchi yondashuvlar, ijodiy topshiriqlarda estetik muhit yaratish bo'yicha tajriba kamligini ko'rsatdi.

Umuman olganda, bo'lajak o'qituvchilarda etnoestetik madaniyatni shakllantirishda asos bo'ladigan hissiy-emotsional tayyorgarlik mavjud, lekin bu tayyorgarlikni chuqur nazariy bilimlar va amaliy-metodik ko'nikmalar bilan mustahkamlash zarur. Shu boisdan, pedagogik ta'lim jarayonida etnoestetik madaniyat komponentlarini o'z ichiga olgan maxsus o'quv kurslari, treninglar, metodik ishlanmalar va madaniy loyihalar asosida bu sohaga e'tiborni kuchaytirish dolzarb masalalardan biri sifatida qaralishi kerak.

Muhokama. Olib borilgan tadqiqot natijalari bo'lajak o'qituvchilarning etnoestetik madaniyatga nisbatan ijobiy hissiy-emotsional munosabatga ega ekanligini ko'rsatdi. Bu holat ularning milliy qadriyatlarga asoslangan ta'lim mazmunini shakllantirish, estetik tarbiya elementlarini o'quv jarayoniga integratsiyalash imkoniyatlari mavjudligini bildiradi. Biroq, bu salohiyatni to'laqonli ro'yobga

chiqarish uchun talabalar metodik tayyorgarlikka muhtoj ekanliklari kuzatildi. Bu xulosa Y.X. To'rayev tomonidan bildirilgan fikrlar bilan hamohang bo'lib, u bo'lajak o'qituvchining shaxsiy etnoestetik pozitsiyasi va madaniy kompetensiyasini shakllantirishda o'quv jarayonining estetik tashkil etilishi muhim omil ekanligini ta'kidlaydi. A. Shomurodov esa bo'lajak pedagoglar san'at va madaniyatga oid bilimlarni nafaqat nazariy jihatdan, balki amaliy faoliyatda ham qo'llay olishlari zarurligini alohida qayd etadi. Diagnostik test va so'rovnoma tahlillari shuni ko'rsatdiki, talabalar milliylik, san'at, xalq ijodi elementlariga bo'lgan qiziqishni namoyon qilishsa-da, ularni darsga uyg'unlashtirish, bolalar bilan ishlashda estetik komponentlarni tanlash va qo'llash bo'yicha tizimli yondashuvga ega emaslar. Bu holat L.S. Vygotskiy tomonidan ilgari surilgan "estetik qabul va ifoda orasidagi tafovut" nazariyasini tasdiqlaydi — ya'ni estetik qadriyatni anglashga qiziqish mavjud, lekin uni ifodalash qobiliyati yetarli emas. Tadqiqotlarimiz K.D. Ushinskiy ta'limda xalq ijodi vositalaridan foydalanishning tarbiyaviy ta'siri haqidagi g'oyalarini ham to'liq tasdiqladi. Uning fikricha, milliy tarbiya vositalari o'qituvchi shaxsida estetik sezuvchanlik, axloqiy tamoyillar va madaniy mas'uliyatni shakllantiradi. Biz kuzatgan holatlar esa talabalar o'z faoliyatlarida bu qadriyatlarni ongli ravishda qo'llashga tayyor, biroq bu uchun tizimli metodik ko'rsatmalarga ehtiyoj sezayotganini ko'rsatdi. Shuningdek, talabalarining ko'pchiligi milliy san'atga doir topshiriqlarda faol ishtirok etishgan, bu esa ijodiy kompetensiya mavjudligini bildiradi. Bu jihat M. Bekmurodovning tadqiqotlarida ham o'z tasdig'ini topadi — u bo'lajak o'qituvchining milliy-madaniy kompetensiyasini shakllantirishda amaliy estetik faoliyat — teatr, musiqa, xalq o'yinlari muhim rol o'ynashini ta'kidlaydi. Shunday qilib, olib borilgan tadqiqotlar bo'lajak o'qituvchilarning etnoestetik madaniyatga nisbatan umumiy munosabati ijobiy ekanligini ko'rsatdi, ammo bu sohadagi metodik tayyorgarlikni rivojlantirish, amaliy mashg'ulotlarda estetik komponentlarni samarali qo'llash ko'nikmalarini shakllantirish uchun maxsus ta'limiy yondashuvlar zarur.

Xulosa. O'rganilgan ilmiy ma'lumotlar, amalga oshirilgan empirik ishlarni tahlil qilish natijalar bo'yicha aniqlanishicha, bo'lajak o'qituvchilarning etnoestetik madaniyatga nisbatan munosabati ijobiy, bu boradagi bilimlari esa asosan umumiy tushunchalar darajasida shakllangan. Biroq ularni ta'lim jarayoniga integratsiyalash, estetik muhit yaratish, xalq og'zaki ijodi va milliy qadriyatlarni amaliy mashg'ulotlarga uyg'unlashtirish borasidagi ko'nikmalari yetarli

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Bekmurodova, M. T. (2022). Milliy qadriyatlar asosida pedagogik madaniyatni rivojlantirish. Andijon: Ilm ziyo.
2. Gegel, G. V. F. (1971). Estetika: Lektsii o estetik (Tom 1). Moskva: Iskustvo..
3. Rozanov, V. V. (2005). O ponimani estetik i vospitaniya. Sankt-Peterburg: Rech.
4. Gulomov, M. (2017). Kasbiy ta'limda estetik tarbiya asoslari. Samarqand: SamDCHTI.
5. Munavvarov, A. (2018). Pedagog shaxsining estetik madaniyati. Toshkent: Ma'naviyat.
6. Tojiyev, M. (2019). Kasbiy-pedagogik madaniyat va etnoestetik yondashuv. Samarqand: Registon.Yo'ldoshev Q. Ma'naviy qadriyatlar va shaxs tarbiyasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2004.
7. To'rayev, Y. X. (2020). Estetik tarbiyaning zamonaviy talim jarayonidagi o'rni. Toshkent: TDPU nashriyoti.
8. Shomurodov, A. (2021). Bo'lajak pedagoglarda san'atga oid bilimlarning amaliy ahamiyati. Andijon: Pedagogika ilmiy jurnali, 2(1), 44–49.
9. Vygotskiy, L. S. (1997). Psixologiya iskustva (6-nashr). Moskva: Iskustvo.
10. Ushinskiy, K. D. (1980). Inson tarbiyasi. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.

darajada rivojlanmagan. Kuzatuv, diagnostik test va so'rovnomalardan olingan natijalar bu holatni tasdiqladi. Shuningdek, talabalarining ijodiy topshiriqlarni bajarish, estetik ifoda vositalaridan foydalanish, madaniy qadriyatlar asosida pedagogik vazifalarni hal qilishdagi faol ishtiroki ularda zaruriy salohiyat borligini ko'rsatdi. Bu salohiyatni to'laqonli yuzaga chiqarish uchun tizimli, maqsadli va bosqichma-bosqich metodik yondashuv talab etiladi. Mazkur izlanishlar asosida pedagogik ta'lim tizimida bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy-etnoestetik jihatdan tayyorlashga qaratilgan maxsus o'quv-uslubiy yechimlar va amaliy faoliyat shakllarini joriy etish dolzarb ekani aniqlandi. Ularning estetik-didaktik kompetensiyasini shakllantirish, milliy qadriyatlar bilan uyg'unlikda tarbiyaviy ta'sirni kuchaytirishga xizmat qiladi.

Ushbu ilmiy tadqiqot natijalari asosida bo'lajak o'qituvchilarda etnoestetik madaniyatni shakllantirishga oid mavjud holat tahlil qilindi, mavjud muammolar aniqlandi va ularga barham berish, shuningdek, pedagogik jarayonda milliy-estetik yondashuvni kuchaytirish maqsadida quyidagi amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi:

Pedagogik ta'lim dasturlariga etnoestetik madaniyatga oid maxsus o'quv kurslarini kiritish, milliy san'at, xalq ijodi, urf-odat va qadriyatlar asosida tayyorlangan integratsion mashg'ulotlar bilan boyitish zarur.

Bo'lajak o'qituvchilarni milliy-estetik faoliyatga jalb etish maqsadida treninglar, seminarlar, amaliy mashg'ulotlar va madaniy-ijodiy loyihalar tashkil etilishi tavsiya etiladi.

O'quv jarayonida talabalar tomonidan estetik yondashuv asosida loyihalar, keys-stsenariylar va dars ishlanmalarini ishlab chiqish hamda ularda milliylikni ifodalovchi elementlardan foydalangan holda baholash tizimini yo'lga qo'yish lozim.

Pedagogik faoliyatda etnoestetik madaniyatni shakllantirishga xizmat qiluvchi metodik qo'llanmalar, elektron ta'lim platformalari va vizual-estetik resurslar (video, rasm, audio) yaratish va joriy etish zarur.

Talabalarni baholashda faqat nazariy bilimlar emas, balki estetik idrok, ijodiy ifoda, milliy qadriyatlarni ta'limda qo'llay olish darajalari ham inobatga olinishi lozim.

Oliy ta'lim muassasalarida estetik tarbiya bo'yicha yo'naltirilgan fakultativ mashg'ulotlar, etnoestetik laboratoriyalar yoki klublar tashkil etilishi orqali talabalarining amaliy malakasini oshirish mumkin.

Bo'lajak o'qituvchilarda etnoestetik kompetensiyani shakllantirishga xizmat qiluvchi monitoring, diagnostika va ilg'or tajribalar almashinuvi tizimi yo'lga qo'yilishi tavsiya etiladi.

11. G.F.Erkinjonova. Etnoestetik madaniyat- bo'lajak o'qituvchi shaxsining ma'naviy fazilati sifatida // Inter Education & Global Study. 2025. №6. URL:

12. Erkinjonova, G.F.(2023). Etnik-madaniy tarbiya-bola shaxsini kamol toptiruvchi vosita. Formation of psychology and pedagogy as interdisciplinary sciences, 2(24), 383-386.

13. F.M. Qo'chqarova, G.F. Erkinjonova Scientific and theoretical foundations of the formation of the ethnoesthetic culture of future primary school teachers in the modern system of pedagogical education Science and innovation International scientific journal 209-214

14. Erkinjonova, G. F. (2025) Bo'lajak o'qituvchilarning etnoestetik madaniyatini shakllantirish yo'llari

15. G.F.Erkinjonova Oliy ta'lim tizimida etnoestetik madaniyat: Bosqichlar, metodlar va integratsiya mkoniyatlari International scientific and practical conference "international experience in the use of Collaborative technologies in child rearing", april 22, 2025

16. G.F.Erkinjonova Sun'iy intellekt vositasida talabalarda etnoestetik madaniyatini rivojlantirish Sun'iy intellektni pedagogik ta'limga integratsiya : muammo va yechimlar" 777-782